

Motion till riksdagen 2013/14: MJ424

av **Jens Holm m.fl. (V)**

Havsmiljö och fiske

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Våra hav är hotade som ekosystem	3
4	Minska övergödningen och stärk arbetet i Helcom	3
5	Minska miljögifterna i våra hav	5
6	Ökat selektivt fiske	5
7	Förbud bottentrålning.....	5
8	Förbud mot ålfiske	6
9	Reglera fisket i Natura 2000-områden	6
10	Fria vandringvägar för fisk	6
11	EU:s fiskeavtal med tredjeland	7
12	Förbud mot import och försäljning av jätteräkor	7

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom Helcom bör verka för nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med förslag på åtgärder för uppfyllande av nationella åtaganden i Baltic Sea Action Plan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i samarbete med fiskerinäringen bör ta fram en handlingsplan för att utveckla det hållbara selektiva fisket.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bottentrålning bör förbjudas i alla svenska havsområden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU och globalt bör verka för ett förbud mot bottentrålning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa totalförbud mot ålfiske.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen tar initiativ till förhandlingar med andra EU-länder för framtagande av regleringar som förhindrar att de biologiska värdena försämras i Natura 2000-områden genom ohållbart fiske.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraftbolagen ska åläggas att bygga laxtrappor eller andra fiskvandringssvägar i våra reglerade vattendrag.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s fiskeavtal med tredjeland omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett förbud mot import och försäljning av jätteräkor.

¹ Yrkande 9 hänvisat till CU.

3 Våra hav är hotade som ekosystem

Östersjön och Västerhavet (Skagerrak och Kattegatt) har under de senaste decennierna påverkats starkt av människan. Mängden syrefria bottenar har i Östersjön tredubblats under 2000-talet. De marina ekosystemen och havets biologiska mångfald hotas främst av havstransporter, farliga ämnen, övergödning och överfiske. Närsaltutsläpp från jordbruk och orena avlopp övergöder haven med syrefria bottenar och algbloomningar som följd. Betydelsen av trafikens och sjöfartens kväveutsläpp för övergödningen har tidigare underskattats. Åtgärder för minskade utsläpp från trafiken på land kommer därför ha positiva effekter även för havsmiljön.

Tillståndet i Östersjön är särskilt allvarligt. Människans påverkan på Östersjön har gått så långt att det är osäkert i vilken utsträckning det går att motverka försämring. Västerhavet brottas inte med samma känsliga balans för vattenomsättning och salthalt som Östersjön, men man har ett gemensamt problem i ökningen av syrefattiga bottenar. Orsaken anses främst vara tillförsel av näringsämnen. Det illegala fisket och EU:s oansvariga fiskepolitik har haft stor negativ påverkan på våra fiskbestånd. Trots en rad åtgärder hotas idag många av våra viktigaste fiskarter – torsk, abborre och ål – allvarligt genom överfiske. Grundproblemet är att EU:s kvoter inte har varit anpassade till bestånden, men också bristande kontroll av illegalt fiske.

Det är nödvändigt att satsa stort och satsa rätt för att vända utvecklingen. Sverige, som har den längsta kusten längs Östersjön, har ett historiskt ansvar för detta tillstånd och kraftiga nationella åtgärder måste nu vidtas för att minska utsläppen i landet. Samtidigt är gemensamma internationella insatser och en skärpning av de internationella konventionerna för havsmiljön nödvändiga.

I denna motion presenterar Vänsterpartiet en rad förslag för att förbättra situationen i våra hav och för våra fiskbestånd. Även i våra motioner 2013/14: MJ302 Biologisk mångfald, 2013/14: T339 Hållbar sjöfart, 2013/14: T338 Kollektivtrafik och 2013/14: T264 Trafiksnål samhällsplanering föreslås åtgärder som förbättrar havsmiljön och förutsättningarna för våra fiskbestånd. Vi ökar under perioden 2014–2016 anslaget för Åtgärder för havs- och vattenmiljö och anslaget till Havs- och vattenmyndigheten med sammanlagt 255 miljoner. Dessutom höjer vi under samma period Naturvårdsverkets anslag för Skydd av värdefull natur med 1,4 miljarder under motsvarande period för bl.a. skydd av marina områden.

4 Minska övergödningen och stärk arbetet i Helcom

Övergödning är ett stort problem för havsmiljön och värst drabbat är Östersjön som är ett av världens känsligaste hav. Utsläpp av de övergödande ämnena kväve och fosfor måste därför minskas kraftigt för att stoppa algbloom-

Fel! Okänt namn på

ning, syrebrist och bottendöd. Stora källor till utsläpp är gödsel från jordbruket, avloppsvatten och kväveföreningar från trafiken.

För att minska dessa utsläpp vill Vänsterpartiet införa skatt på handelsgödsel och genomföra en omställning till hållbart jordbruk genom att återföra intäkter av skatten till sektorn. Dessutom vill vi genomföra massiva investeringar i järnväg och kollektivtrafik samt satsningar på miljövänliga bränslen för att minska utsläppen från transportsektorn.

I Sverige är utsläppen av kväve och fosfor fortfarande långt över de nivåer som vi inom Östersjösamarbetet åtagit oss.

I oktober 2013 samlas de nio Östersjöländerna i Köpenhamn. Östersjöländerna ingår i Helsingforskonventionen (Helcom), som är Östersjöländernas samarbetsorgan för att förbättra miljön i Östersjön. Tillsammans har man antagit handlingsplanen Baltic Sea Action Plan (BSAP) med syfte att återställa en god ekologisk status för Östersjön senast 2021. Syftet med mötet i Köpenhamn är att utvärdera hur arbetet med BSAP går och om det finns behov för nya åtgärder för att handlingsplanen ska kunna uppfyllas.

Naturvårdsverket presenterade 2009 ett förslag på nationell plan för hur Sverige ska kunna implementera de svenska åtagandena inom Baltic Sea Action Plan. Arbetet har sedan 2011 övertagits av Havs- och vattenmyndigheten. Världsnaturfonden (WWF) presenterade i somras en granskning av Helcomländernas arbete med BSAP. De konstaterar att alla länder ligger efter i arbetet med att uppfylla målen, inklusive Sverige. Danmark och Tyskland framhålls som länder som kommit längre än Sverige vad gäller genomförandet av åtagandena i Baltic Sea Action Plan. Nya snabba åtgärder är nödvändiga för att vi ska kunna uppfylla våra mål.

Sverige bör inom Helcom verka för nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen ska skyndsamt återkomma med förslag på åtgärder för uppfyllande av nationella åtaganden i Baltic Sea Action Plan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Nära hälften av de 700 000 fastigheter i Sverige som har enskilda avlopp bedöms ha anläggningar som inte är godkända. Ungefär 130 000 av dem är direkt olagliga. Havs- och vattenmyndigheten har på regeringens uppdrag utrett metoder för att åtgärda dåliga små avlopp och slutrapporterat uppdraget i september 2013. Vänsterpartiet anser att många förslag från myndigheten är relevanta, som t.ex. tydligare regler. Vi bedömer dock att behovet är stort av åtgärder som stimulerar gemensamma reningsanläggningar för enskilda avlopp som är gynnsamma för både miljö och fastighetsägare, utöver de insatser som är möjliga inom ramen för särskilda bidrag inom LOVA – lokala vattenvårdsprojekt. Regeringen bör därför återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Minska miljögifterna i våra hav

Våra hav fungerar idag i praktiken som soptipp för alla de kemikalier vi använder i samhället. Vänsterpartiet vill att Sverige går före och inför förbud mot vissa hormonstörande ämnen och andra miljöskadliga kemikalier som påverkar bärkraften i havens ekosystem. I vår motion 2013/14: MJ299 Kemikalier i vår omvärld finns förslag som minskar de negativa effekterna av kemikaliesamhället för människor och miljön. Vi föreslår även ökade anslag för att öka kunskapen om kemikaliernas påverkan på miljön.

6 Ökat selektivt fiske

Från och med år 2014 förbjuder EU successivt utkast av oönskad fisk. Vänsterpartiet har länge krävt att ett sådant förbud införs. Åtgärder för mer selektivt fiske måste nu intensifieras. Regeringen satsar 38 miljoner kronor under 2014–2017 för att mer selektiva redskap ska tas fram och färre oönskade fiskar ska fångas. Vi ser positivt på regeringens riktade satsningar även om vi befarar att anslaget är otillräckligt och saknar ett mer långsiktigt arbete.

Regeringen bör i samarbete med fiskerinäringen ta fram en handlingsplan för att utveckla det hållbara selektiva fisket. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Förbud bottentrålning

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. De flesta arter som lever i djuphaven har en långsam tillväxt- och reproduktionstakt, vilket gör att det tar mycket lång tid innan mängden fisk som tas upp kan ersättas. Extremt tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna används. På Östersjöns botten finns i dag dumpade stridsmedel och på många områden finns gifter och kemikalier lagrade i bottensedimenten som kan frigöras vid bottentrålning. Bottentrålning medverkar även till att fosfor frigörs ur sedimenten och bidrar till Östersjöns övergödning. Bottentrålning bör förbjudas i alla svenska havsområden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige bör inom EU och globalt verka för ett förbud mot bottentrålning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

8 Förbud mot ålfiske

Ålen är klassad som akut hotad. Det är därför av allra största vikt att ålfisket regleras på ett kraftfullt sätt. Med tanke på den ytterst begränsade kunskap vi har om ålens livscykel är det mycket riskabelt att fortsätta utfiskningen av ålen. Vänsterpartiet anser att ett totalstopp är den enda möjliga lösningen för att försöka rädda bestånden. Under många år har även Internationella Havsforskningsrådet (ICES) varnat för att ålen håller på att utrotas och att dödligheten måste sänkas till noll. Sverige bör införa ett totalförbud för ålfiske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Reglera fisket i Natura 2000-områden

I enlighet med EU:s art- och habitatdirektiv ska Sverige säkerställa en gynnsam bevarandestatus för de arter och livsmiljöer som omfattas av direktivet. Drygt fem procent av Sveriges hav är skyddade genom så kallade Natura 2000-områden. Hur fisket ska regleras i dessa områden är oklart, och i vissa områden sker till och med fiske med bottentrål som skadar bottenmiljön. Länsstyrelserna bedriver idag ingen tillsyn på fisket i Natura 2000-områden, och ett flertal länsstyrelser anser att det behöver bringas klarhet i frågan.

Fiske i marint skyddade områden bör ske genom tillståndsprövning i miljöbalken. Om gällande lagstiftning i miljöbalken är otydlig beträffande om fisket är tillståndspliktigt eller inte i dessa områden bör regeringen återkomma med lagförslag.

Regeringen bör ta initiativ till förhandlingar med andra EU-länder för framtagande av regleringar som förhindrar att de biologiska värdena försämras i Natura 2000-områden genom ohållbart fiske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Fria vandringsvägar för fisk

Rinnande vatten med omkringliggande områden tillhör de mest artrika och värdefulla naturtyperna i Sverige. Konsekvenserna av vattenkraften är stora för växter och djur. Inte minst drabbas många vandringsfiskar som lax och öring då fördämningar i allmänhet gör det svårt eller omöjligt att vandra upp i vattendragen. I våra vattendrag har kapaciteten för vattenkraft nyttjats till 75–80 procent och flera svenska lax- och öringstammar har slagits ut eller kraftigt reducerats på grund av vandringshinder. Även ålen som inte har någon annan möjlighet än att simma genom turbinerna drabbas hårt och når aldrig Sargasohavet.

Vattenkraften byggdes ut kraftigt under perioden 1910–1970 och i praktiken togs mycket liten, om ens någon, hänsyn till effekterna på ekosystemen.

En överväldigande majoritet av våra kraftverk bedrivs i praktiken fortfarande utifrån ålderdomliga tillstånd med sin grund i 1918 års bristfälliga vattenlag och med exploatering som grund. Detta förhållande rimmar illa med principen att den som förorenar också är den som ska stå för kostnaden. Det duger inte heller om man ska leva upp till de åtaganden som Sverige gjorde vid FN:s möte i Nagoya om biologisk mångfald. Sverige har bland annat åtagit sig att sätta upp ambitiösa mål för att bedriva ett hållbart vattenbruk.

Forskning och statistik finns redan idag för att ställa krav på kraftbolagen att ta större ansvar för den biologiska mångfalden. Kraftbolagen ska åläggas att bygga laxtrappor eller andra fiskvandringssvågar i våra reglerade vattendrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 EU:s fiskeavtal med tredjeland

En stor del av EU-flottans fiskefångster kommer från fiske i andra länders vatten, det vill säga vatten utanför EU. Europeiska fiskeflottor kan med stöd av så kallade fiskepartnerskapsavtal fiska i andra länders fiskezoner. Avtalen innebär att avtalsländerna överför fiskemöjligheter till EU mot ekonomisk ersättning. Den största delen av avtalen har slutits med utvecklingsländer.

Dessvärre har många av avtalsländerna fiskbestånd som redan är överfiskade och utrymmet för utländska fartyg är således minimalt. Avtalsländerna är många gånger beroende av det småskaliga kustfisket som skapar sysselsättning och livsuppehälle för många av världens fattiga. Denna försörjningsmöjlighet riskerar att slås ut då EU:s fiskeflotta fiskar på redan hårt ansatta bestånd. I till exempel Västafrika har mycket av det kustnära fisket helt slagits ut, till stor del som följd av EU:s fiske.

Vänsterpartiet anser därför att EU:s fiskeavtal med tredjeland bör omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske. EU bör hjälpa de länder där avtal idag finns och stärka deras fiskeförvaltning istället för att stjälpa den. Detta ska ske genom både ekonomiskt stöd, ny teknik och kunskapsöverföring.

Vad som ovan anförs om att Sverige bör verka för att EU:s fiskeavtal med tredjeland omvandlas till utvecklingsprojekt inom hållbart fiske bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12 Förbud mot import och försäljning av jätteräkor

Jätteräkor (eller scampi, tiger- och kungsräkor) är ett samlingsnamn för stora räkor som lever i tropiska hav. De senaste 15–20 åren har jätteräkornas popularitet som delikatess växt lavinartat i västvärlden, bland annat i Sverige. Dock innebär denna industri att stora områden i Asien, där dessa räkor odlas,

Fel! Okänt namn på

drabbas av negativa miljömässiga och sociala effekter. Lokalbefolkningen drivs ofta bort och de betydelsefulla mangroveträskan försvinner.

Sverige bör verka för ett förbud mot import och försäljning av jätteräkor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 31 augusti 2013

Jens Holm (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)